

Taina Sfântului Botez în viața actuală a Bisericii

Sibiu, 7 iunie, 2011

În cadrul Anului Sfântului Botez și al Sfintei Cununii, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu a organizat un simpozion intitulat *Taina Sfântului Botez în viața actuală a Bisericii*. Lucrările s-au desfășurat într-o singură zi-maraton, 7 iunie, și au fost deschise festiv printr-un Cuvânt al ÎPS Prof. Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului. Programul simpozionului a fost împărțit în patru secțiuni – fiecare din ele fiind urmată de discuții – în care Taina Sfântului Botez a fost abordată din perspectivă dogmatică, biblică, liturgică, misionară și moral-duhovnicească.

Prima sesiune, moderată de prodecanul Facultății de Teologie din București, Pr. Conf. Dr. Daniel Benga, a debutat cu referatul ÎPS Prof. Dr. Laurențiu Streza, intitulat: *Slujba baptismală și simbolismul ei în Biserica Ortodoxă*. Înalt Preasfinția Sa a dorit să arate în complexă sa prezentare că toate actele baptismale au o semnificație simbolică iar acest simbolism nu este o metaforă ci el vorbește despre eficiența ontologică a celor săvârșite în Taina Sfântului Botez.

Cel de al doilea referat, al Ierom. Dr. Petru Pruteanu, lector la Academia de Teologie Ortodoxă din Chișinău – Moldova, având titlul: *Câteva probleme liturgice legate de slujba botezului și riturile adiacente, abordate din perspectivă istorică*, a propus auditoriului o re-evaluare a principalelor acte baptismale din perspectivă istorică pornindu-se de la cele mai vechi manuscrise euhologice cunoscute. Vorbitorul a încercat să marcheze faptul că în slujba de azi a Sfântului Botez există foarte multe elemente adăugate în decursul timpului care au dus la o divagare de la sensul originar al rânduielilor adiacente ritualului baptismal dar și elemente originare care nu își mai găsesc locul și relevanța pentru creștinii contemporani. Referatul s-a încheiat cu un călduros îndemn spre analiză și reflexie teologică pentru a putea fi găsite soluții adecvate la toate aceste probleme într-o viitoare editare a Molitvelnicului românesc.

Tot în „cadre liturgice” s-a plasat și prezentare Arhid. Dr. Ioan Ică jr., profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, intitulată: *Despre Mirungere și Botez în Moldova anulului 1785 - starețul Paisie Velickovski în dialog epistolar cu eruditul ieromonah Dorotheos Vulismas*. Renumitul teolog sibian a prezentat corespondența inedită dintre aceste două mari personalități duhovnicești ale secolului al XVIII-lea care abordasero problema a modului primirii la Ortodoxie a eterodocșilor. Autorul a dorit să sublinieze faptul că schimbul acesta de scrisori reflectă o atitudine sacramentală riguroasă, dictată de contextul religios dificil al acelei perioade de prozelitism romano catolic, în care intrarea în Ortodoxie se făcea prin Botez și nu doar prin simplă Mirungere iar eficacitatea ritualului baptismal era condiționată de corectitudinea săvârșirii lui.

Sesiunea a doua, avându-l ca moderator pe Arhid. Prof. Dr. Ioan Ică jr., a continuat tot cu abordarea liturgică a Tainei Sfântului Botez prin referatul Pr. Lector Dr. Lucian Farcașiu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad, intitulat: *Săvârșirea Botezului prin întreita afundare. Mărturii biblice, patristice, canonice, liturgice și considerații pastorale*. Considerații deosebit de valoroase au fost făcute de vorbitor privind modul în care întreita afundare în apă a fost practică în decursul istoriei iar numeroasele argumente pentru necesitatea săvârșirii corecte a Tainei Sfântului Botez prin întreita afundare în apă și nu prin stropire găsite de Pr. Lucian Farcașiu în Sfânta Scriptură, în scrierile patristice și în canoanele Bisericii au fost formulate și prezentate ca un imperativ care să revigoreze viața pastorală a Bisericii noastre.

Referatul următor, al Pr. Conf. Dr. Daniel Benga, *Ethosul baptismal al creștinismului sirian din secolul al III-lea după Didascalia apostolorum*, a adus Taina Sfântului Botez din nou în cadre istoric-liturgice, autorul încercat pe baza scrierii *Didascalia apostolorum* să facă o analiză a modului în care ritualul baptismal era săvârșită într-o mică parohie din Siria secolului al III-lea și a surprins principalele caracteristici ale ritualului baptismal sirian: ungerea prebaptismală îndoită (pe cap și pe întreg corpul) cu untdelemn era de o mare importanță, căci cea postbaptismală nu era cunoscută; orientarea ritualistică se realiza după modelele vechi-testamentare ale ungerii regilor și profeților, precum și după tradiția biblică ioaneică, botezul fiind trăit ca naștere din nou sau renaștere prin Duhul Sfânt, cristelnița fiind concepută ca un pântece.

Abordarea dogmatică a Tainei Sfântului Botez avea să fie făcută în referatul: *Darul filiației adoptive baptismale – πνεῦμα υιοθεσίας, spiritum adoptionis filiorum (Rom.8,15)* susținut de Pr. Conf. Dr. Nicolae Moșoiu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu. Autorul a dorit să sublinieze în expunerea sa că Taina Sfântului Botez este naștere din nou, dar mai ales este intrarea

într-o relație nouă, de filiație, a omului cu Dumnezeu, relație care presupune însă și o serie de exigențe ascetice și morale pentru experiența și păstrarea ei nealterată.

Sesiunea a treia, moderată de Pr. Conf. Dr. Nicolae Moșoiu, a fost dedicată studiilor biblice și pastoral misionare. Primul referent, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, a dorit în prezentarea sa: *Nașterea de Sus – har și porunca, după Noul Testament* să scoată în evidență toate pasajele biblice care vorbesc despre Taina Sfântului Botez ca dar al lui Dumnezeu care așteaptă însă răspunsul plin de responsabilitate al omului: Hristos este viața cea nevăzută, seva divină, ce circulă în făptura cea nouă, însă viața aceasta nu rodește în om în chip mecanic, ci ea crește în măsura în care acesta o asimiliează, sau, mai bine zis, după măsura în care este asimilat ei, printr-o acțiune liberă și conștientă, prin păzirea sfintelor porunci, prin curăția conștiinței, prin viața de asceză și înfrânare.

Perspectiva biblică de abordare a Tainei Sfântului Botez a fost mai apoi lărgită de următorul referent, Lector Dr. Daniel Mihoc, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, care a prezentat referatul: *Elemente baptismale în Apocalipsa Sfântului Ioan*. Autorul a dorit să sublinieze faptul că în scrierile ioaneice se găsesc foarte multe elemente liturgice care vorbesc despre viața sacramentală a creștinilor primelor veacuri, și că o lectură atentă a Apocalipsei poate scoate în relief adâncimile nebănuite ale cultului creștin primar.

Cu referatul: *Botez și misiune* al Prof. Dr. Mihai Himcinsky, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă – Alba Iulia, a fost deschisă perspectiva misionară a abordării Tainei Sfântului Botez, referentul analizând importanța înțelegerii ritualului baptismal și a efectelor acestei Sfinte Taine în succesul misiunii Bisericii în societatea de astăzi.

În același context misionar s-a plasat și prezentarea Pr. Conf. Dr. Dumitru Vanca, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă – Alba Iulia, intitulat: *Practica liturgică a primirii în Biserica Ortodoxă: evaluări și perspective* în care autorul a dorit să sublinieze importanța uniformizării practicii liturgice a primirii eterodocșilor la Ortodoxie.

Sesiunea a patra, ultima din program, l-a avut ca moderator pe Pr. Prof. Dr. Mihai Himcinsky și a cuprins referate susținute de cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, organizatoarea simpozionului:

Primul referat, susținut de Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, a avut ca temă: *Cateheza – parte integrantă a Tainei Sfântului Botez*. Referentul a subliniat necesitatea încadrării Tainei Sfântului Botez într-un ciclu de cateheze pre- și post-baptismale, ceea ce ar determina o mai bună înțelegere a ritualului și a efectelor sacramentale, dar și o reevaluare a instituției nașilor.

Al doilea referat îi aparține Conf. Dr. Sebastian Moldovan care a adresat în comunicarea sa „Viața ca botez. Schiță fenomenologică” problematica realității pe care o desemnează Sf. Pavel în definirea Botezului ca moarte și înviere cu Hristos (Rm 6), ca și în afirmații similare precum „voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu” (Col. 3,3). Ce este această viață post-mortem care constituie referențialul afirmațiilor pauline și temeiul întregului creștinism? Cum poate fi ea cunoscută și trăită? Răspunsul la această întrebare conduce la semnificația a doi termeni decisivi pentru teologie: „credință” – dar al Botezului, tot după Sf. Pavel (Efes 2,8) – și „inimă” (interioritatea, lăuntru), în care se „ascund” Hristos și Duhul Sfânt la Botez. Făcând recurs la două piese ale tradiției patristice (Omilia macariană 52 și scrierea bizantină din sec. al XI-lea „Despre efectele Botezului sau ce înseamnă a te numi creștin” atribuită unui oarecare Ieronim), autorul comunicării a susținut necesitatea de a recuza deopotrivă abordarea intelectualistă a credinței ca un sistem conceptual propriu unor realități deocamdată vizibile numai prin reprezentări (narative, iconice, liturgice etc.), cât și reversul acesteia, abordarea sentimentalistă a interiorității umane, reduse la universul ideilor și afectivității. În schimb, consideră, inspirat de Michel Henry, că locul sălășluirii baptismale este însăși Viața pe care Dumnezeu o dăruiește ca viață personală, ipostatică, fiecăruia, ca fiu al Său, în cuprinsul căreia se constituie și se încearcă pe sine fiecare „eu” uman, într-o cunoaștere și autodeterminare lăuntrică de sine, în care, prin autosuficiență, poate uita – și astfel, pierde – Izvorul vieții sau, prin predarea de sine, urmând „calea poruncilor”, îl poate regăsi.

Asist. Dr. Ciprian Toroczka, în referatul cu titlul „*Apa vieții*”: *semnificația teologico-mistică a utilizării apei în ritualul Botezului și al Euharistiei*, evidențiază similaritățile hermeneutice deosebite a utilizării apei în cadrul ritualului celor două Taine la câțiva teologi bizantini: Sf. Simeon al Tesalonicului, Nicolae Cabasila și Gherman al Constantinopolului. Atât la Botez, cât și în Euharistie, apa trimite simbolic la Jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, precum și la necesitatea împrăjirii de către credincioși a roadelor acestei Jertfe în vederea mântuirii. Astfel se exprimă concludent ceea ce subliniasă și Păr. Dumitru Stăniloae: relația indisolubilă dintre Botez și Euharistie, căci între cele două acte sacramentale nu există ruptură, ci continuitate, în sensul în care credinciosul nu poate să se împărtășească fără a fi fost inițial primit în Biserică prin Botez și fără a actualiza neîncetat, prin efort propriu, roadele acestuia, ca pregătire neîncetată spre unirea cu Hristos.

Ultimul referat, susținut de Conf. Dr. Ciprian Streza, intitulat: *A fi și a trăi în Hristos: de la prezența tainică (μυστικῶς) la experiența harului baptismal prin lucrarea poruncilor (ἐνεργῶς) - o viziune filocalică*, a abordat Taina Sfântului Botez din perspectiva spiritualității ortodoxe, autorul arătând că în Ortodoxie există o tainică întrepătrundere între mistică și asceză, o armonioasă corelare între a fi și a trăi în Hristos care exprimă întreaga dinamică a trecerii omului de la chip la asemănarea cu Dumnezeu. Prin împlinirea poruncilor, prin viața de asceză omul pune în lucrare harul primit prin Sfântul Botez, fortificându-și firea și păzind libertatea dăruită în apele baptismale.

Lucrările simpozionului s-au încheiat printr-o cuvânt rostit de ÎPS Prof. Dr. Laurențiu Streza, Mitropolitul Ardealului, care i-a felicitat pe organizatori pentru reușita simpozionului și pe participanți pentru înaltul nivel teologic al prezentărilor științifice și al discuțiilor pe care referatele le-au provocat. Într-adevăr, aceste discuții au avut ca subiect teme dintre cele mai actuale și provocatoare, din care amintim selectiv: 1) problema manuscriselor și a traducerilor în limba română a textelor liturgice în general și a celor legate de Botez în special, 2) actualizarea textelor „de abjurare” rostite în cazul convertirii și primirii în Biserica Ortodoxă a membrilor altor confesiuni creștine, ținându-se seama de condițiile socio-istorice de astăzi și de climatul de deschidere și dialog ecumenic promovat de Bisericele Ortodoxe, și, în fine, 3) problema necesității unei mai bune catehizări a celor botezați, în cazul adulților, dar și al copiilor, printr-o mai atentă supraveghere a preotului și a parohiei față de aceștia. Se demonstrează astfel pe deplin necesitatea rediscutării teologice a rolului și semnificației Tainei Sfântului Botez în viața creștinilor și fericita oportunitate ca în cadrul diverselor simpozioane pe acest subiect desfășurate în Biserica Ortodoxă Română să se înscrie și manifestarea științifică organizată de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu.

Conf. Univ. Dr. Ciprian Ioan Streza